

יד
מהר"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

השיעור נמסר
במוצאי שבת-קודש
עקב
מנחם אב התשפ"ד בשל"ה
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

המשך [לשיעור הקודם] ביאור מה שהביא החיד"א בשם חכמי קשטיליה, כי בתפילת משה רבינו 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו', לימדו את משה רבינו ע"ה מן השמים שאם יאמר פעמיים 'נא' אזי תפילתו תתקבל. והשלמת התשובות לערעורי חכם אחד בקובץ מוריה, בעניין דלעיל.

ביאור ובירור הסיפור על הגרי"ז מברסק, ששמע רב אחד שאמר כי מי שהוא קנאי אינו יכול להיות מנהיג, ודוגמא להבדל שבינו לבין החזו"א לגבי מי שרצה להפסיק מלומר תיקון חצות מכיון שכבר קמה מדינת ישראל.

תוספת דברים בעניין גדולת חכמי קשטיליה, הרחבה בכך כי מסתמא מקור הדברים בעניין דלעיל הוא מחז"ל. ובלא"ה אי אפשר 'להמציא' דברים כאלו, שאינן סברות ופירושים בעלמא. אם באמירת תיבת 'נא' פעמיים מועילה שהתפילה תתקבל, מדוע צריך שתהיה ברית כרותה ל"ג מדות שאומרים דוקא בעשרה, שאינן חוזרות ריקם, ולהתאמץ בכך. יאמרו 'נא' 'נא' ביחידות, ותו לא צריך.

בירור הכוח הטמון בעניין אמירת 'נא' פעמיים.

תשובה לשואל מאי שנא נדון דידן, ממה שאמרנו בשיעורים לשעבר, כי אפשר לגדולי ישראל להמציא דברי סגולות מעין אלו.

י"א חקירות בעניין כתיבת פיטום הקטורת ע"ג קלף, כגון לגבי צורת הכתב וסוג הקלף, מה צריך לכתוב, ומה הן הכוונות שצריך לכוון.



כל הזכויות שמורות למרן שליט"א

השיעור יוצא לאור ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" ובחברות "שערי יצחק" – 753

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031



ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,

וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה וליזכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא

כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אבי"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש להצלחת הרב יהודה בן הרב משה הי"ו ברוחניות ובגשמיות. השם ברוך הוא ימלא כל משאלות ליבו לטובה. אמן.

וכן ע"י ידידנו הרב אדיר מנקדי הי"ו, משדמות מחולה, להצלחת מור בת מנחם שתחי', שתזכה לזיווג טוב והגון במהרה. ולהצלחת ים בת שמעון שתחי', שימלא ה' כל משאלות ליבה לטובה. וכן להצלחתו ולהצלחת כל בני משפחתו ברוחניות ובגשמיות. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

השיעור מוקדש ע"י רבי עזרא בן משה הי"ו, מארצות הברית, לרפואת נ"ב היולדת מרת מיכל בת אליהו שתחי', לבריאות איתנה ונהורא מעליא. ולהצלחת בנם שנולד להם במזל טוב שיכניסוהו בבריתו של אברהם אבינו, ושיגדל לתורה לחופה ולמעשים טובים, בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

כמו כן השיעור מוקדש ע"י רבי אליהו בן שלמה ששון הי"ו, מארצות הברית, להצלחתו ולהצלחת נות ביתו, ושיזכו לבנים ובני בנים עוסקים בתורה, והצלחה מרובה בפרנסה ובכל העניינים. בעבור שהתנדב למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונוק יצילם, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכי"ר.

המשך [לשיעור הקודם] ביאור מה שהביא החיד"א בשם חכמי קשטיליה, כי בתפילת משה רבינו 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו', לימדו את משה רבינו ע"ה מן השמים שאם יאמר פעמיים 'נא' אזי תפילתו תתקבל. והשלמת התשובות לערעורי חכם אחד בקובץ מוריה, בעניין דלעיל.

בעזרתו יתב' התחלנו לדבר בשיעורים הקודמים, בעניין תפילת משה רבינו, אַעְבְּרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וגו' [דברים ג', כ"ה]. הבאנו פירוש חשוב ונפלא שכתב החיד"א בספרו נחל קדומים בשם חכמי קשטיליה, כי משה רבינו רצה לומר פעמיים 'נא', כיון שלימדו אותו בשמים, שאם אומרים פעמיים 'נא', אזי התפילה מתקבלת. כמו שעשה בפסוק [במדבר י"ב, י"ג] אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ.

כך הגאון הקדוש חיד"א זיע"א הביא, בשם חכמי קשטיליה. ובספרים בונה ירושלם, דברי אליהו, המאור הגדול, ועוד, הביאו את הפירוש הזה בשם הגר"א [מוילנא].

והבאנו כי בקובץ מוריה [תנ"ד דף שנ"ח], השיג חכם אחד – שמו הרה"ג אריה לייב הלוי לופיאנסקי שליט"א – על זאת, וכתב כי אין לכך מקור, ושהדבר אינו מוסמך. הגר"א לא אמר זאת וכו'.

התחלנו להשיב על דבריו, וכעת נשלים זאת בעז"ה. רק נחזור בקצרה, על הטענות שלו.

הוא הביא, כי שני ראשי ישיבות – הרב רודרמן והרב שטיינמן – דנו על דברי הגר"א, להסביר אותו, אבל הוא מערער על כך, כי הם לא ידעו שהדבר איננו מהגר"א. ואם היו יודעים, הם לא היו אומרים את מה שאמרו. זאת 'נקודת המוצא' שלו. אלה שהביאו את זה בשם הגר"א, כתבו כי העניין הזה של 'נא' 'נא' פעמיים, כתוב בספר הזוה"ק. [יש להוסיף הערה שהחיד"א עכ"פ לא הזכיר שישנו זוהר כזה]. אבל, היכן הזוהר הזה?

הם ציינו, ויקרא דף קנ"ו ע"א. על כך הוא טוען בזה"ל, ברם לא נמצא בזהר, ספר ויקרא דף קנ"ו. אין בכלל בספר ויקרא, דף קנ"ו. יש רק בספר במדבר, דף קנ"ו. אלא יש דברים בזהר בענין זה, בספר במדבר דף קנ"ו ע"א. אבל כשמעיינים שם רואים, שלא רק שאין זה כפי שכתב בשמו, אלא יש משם ראייה להיפך. זאת הטענה הראשונה שלו. לא זו בלבד, אלא שבזוה"ק שם כתוב כך, ויצעק משה אל י"י אל נא רפא נא לה, הא אוקמוה, והוא רזא דשמא קדישא מחד סרין אתוון. ישנו כאן סוד, במלים האלה. שם קדוש, שיש בו י"א אותיות.

ולא בעא משה לצלאה יתיר. התפלל תפילה קצרה, ולא רצה להתפלל יותר. והסיבה היא, בגין דעל דידיה למלכא לא בעי לאטרחא יתיר. כיון שהוא הרגיש, שזהו עניין אישי, משפחתי, מרים אחרות מצורעת, ע"כ הוא לא רצה להטריח את הקב"ה יותר.

בגין כך, קב"ה בעא על יקרא דמשה. ולכן תבע וביקש הקב"ה על כבודו של משה.

א"כ הוא אומר, והנה לא נזכר בדברי הזהר, שיש איזה מעלה לקבלת תפילה באמירת 'נא' פעמיים לבד. אלא שבתוך הי"א אותיות של 'אל נא רפא נא לה' יש את שם ה', ועי"ז רצה מרע"ה לפעול את רפואתה.

בסדר, ישנם הרבה מדרשים כאלה, שזה אומר בכה וזה אומר בכה. הדבר אינו מחייב להתאים, והנסתרות ליי"א אלהינו.

אבל כיון שצינו זאת כך, הוא יקבל את תשובתו מהספר תורת יחיאל [פרשת בהעלותך דף צ"ה], משם יוצא מבואר כי שני הדברים הללו הולכים ביחד. דהיינו, 'נא' 'נא' פעמיים, זה מועיל לקבלת התפילה. וגם בצירוף עם י"א אותיות השם הקדוש. שני הדברים האלה, מחייבים האחד את השני, וקשורים אחד לשני.

הוא כותב כך, בזוהר כתב בזה הלשון, 'הא אוקמוה והוא רזא דשמא קדישא מחד סרי אתוון' עכ"ל. וכתוב שם בניצוצי אורות, ויוצא ממנו שם קדוש, כדאיתא בספרי המקובלים, א"ס עכ"ל.

מי שיעיין בספרי הזוה"ק, בצדדים [בגליון] יראה לעתים חותם בראשי תיבות חכס בשם א"מ. זהו החכס אליהו בן אמוזג. הוא היה שם בליורנו, חיבר כמה ספרים, ועשה ג"כ הגהות על ספר הזוה"ק.

ולא התפרש השם. מהו השם הקדוש הזה?

ולא עוד, כי בנחל קדומים מן הרב חיד"א, מפרש 'נא נא' גימטריא מיכאל עם הכולל וכו'. וכ"כ גם כן באריכות בפרשת ואתחנן. ולא הזכיר איזהו שם, בכל אלו.

וא"ל – כנראה זה ראשי תיבות, 'זאפשר לומר' – כי נ"א ל"ה גימטריא אלהיים, אשר נצרך למתק עם חסד אל, ולצרף לו עוד 'הוי"ה אלהים אל', עולה י"א תיבות. כנראה זאת טעות. זה לא 'תיבות', אלא 'אותיות'. י"א אותיות.

ובזה תבין, כי זה 'לאמר', אין לו שום הבנה. בשלמא כמו וידבר י"י אל משה לאמר, הוא כדי לאמרו לבני ישראל. אך כאן 'זיצעק משה אל י"י ויאמר', האיי 'לאמר' למה לי? מה הפירוש 'לאמר'? למי להגיד?

אלא המכוון, כדי לצרף הוי"ה עם אל, למען רפא נא לה כנ"ל.

הוא אמר את העיקר, אבל לא הסביר. מי שאינו יודע את העיקר, איננו מבין מה הוא מדבר. כידוע, מיכאל, הוא שר החסד. והמלים 'נא לה', זה בגימטריא אלהיים, שזוהו דין, א"כ צריך לכך את מדת חסד. לכן מצרפים הוי"ה אלהים ה"א, עולה

והוא מחזק את השאלה, ועוד מבואר בזה, שבעצם יש מקום להתפלל יותר אפילו אחרי האמירה, אלא שמרע"ה לא רצה להטריח כביכול את הקב"ה יותר.

משה רבינו כבר אמר 'נא' 'נא' פעמיים, א"כ הדבר מספיק. בזאת בלבד אמורה כבר התפילה להתקבל. מה צריכים לדבר יותר? לדבריתכם, מה פשר דבר הזוה"ק, שמשה רבינו לא רצה להטריח? הרי לא זאת היא הנקודה. אלא, שכבר לא צריך. אבל עכ"פ אמירת ה'נא' לבד אינו מבטיח קבלת התפילה. כך הטענה שלו.

*

צריכים לענות לו על כך, שני דברים.

לגבי מה שהוא אומר, כי זה לא 'זוהר ויקרא דף קנ"ז ע"א', אלא 'במדבר דף קנ"ז ע"א', צריכים לדעת דבר פשוט מאד. את ספר הזוהר הקדוש, בדפוסים הישנים, חילקו אותו לשלושה חלקים. בראשית, שמות, ויקרא. על בראשית הוא ארוך, וכן שמות, אולם ויקרא במדבר דברים הם בכרך אחד, שם הזוהר לא כ"כ ארוך. ויקרא נגמר בדף קט"ז, וכיון שבאותו כרך מתחיל במדבר, התחילו במדבר בדף קי"ז. כאשר אמרו 'ויקרא', לא התכוונו שזה בספר ויקרא, אלא רק שזה בכרך של ויקרא, אבל בדף קנ"ז, וזה בפועל בספר במדבר.

מה שהוא עושה מכך 'עניין', שכביכול הם לא ציינו נכון, הדבר אינו, כי קראו לזה 'ויקרא', וכוונתם בכרך של ויקרא. על שם התחלת הכרך. ותו לא.

בעת לגבי מה שהוא שואל, שעכ"פ גם בספר במדבר משמע ההיפך. והנה, בספר מאור הגדול ראיתי שאכן לא כתוב שהמקור הוא 'ויקרא', אלא נזהרו לכתוב רק 'עניין ויקרא'.

עכ"פ אינני חושב שישנה משם ראייה הפוכה. כי לגבי הדברים האלה וכו"ב, ישנם לפעמים הרבה מדרשים על אותו עניין, לכאורה ל'דרשה' יש לה הרבה פנים, אבל צריכים למצוא דרך לחבר את שני הדברים, דהיינו שלא תהיה סתירה. אמנם לכאורה, באופן שטחי, בזוה"ק שם כתוב כי מעלת הדבר, שזהו שם קדוש של י"א אותיות. ואם כן קשה מה אתם באים ואומרים לי, כי 'נא' 'נא' שתי פעמים פעל.

ונראה ברור, שהן הביאור עצמו, והן שם של בעל הביאור, השתבשו. וכדרכן של שמועות שעוברות מאיש לאיש.

ובעז"ה מצאתי ביאור זה בס' נחל קדומים, שנכתב ע"י החיד"א ונדפס על ידו בשנת תקנ"ז, וברור שהוא מקור הדברים. [למה לא ספר מאמר מרדכי שנדפס לפני נחל קדומים, כנזכר בשיעור הקודם. ואולי מפני שאינו מצוי כמו נחל קדומים. איתמר].

בעניין הזה, יכול להיות שהוא צודק. כי מה שאמרו זאת בשם הגר"א, צריכים לדעת שהרבה פירושים נאמרים בשם הגר"א, כל מיני חידושים יפים ומבריקים, ומתברר כי מקור הדבר הוא הרבה הרבה לפני הגר"א. אולי ג"כ הגר"א אמר את זה, שמא שמעו זאת מהגר"א, אולם הוא בודאי איננו המקור. ויכול להיות אפילו, שהגר"א לא אמר זאת בכלל. שהוא לא ידע אפילו את החידוש הזה. רק ש'הלבישו' זאת עליו. לפעמים אנשים רוצים 'להיתלות באילן גדול'. או בטעות. ישנם דברים רבים כאלה, שאמרו אותם בשם הגר"א, שייחסו אותם אליו. לגבי העניין הזה, הדבר בהחלט יכול להיות. ברם, הדבר לא מיוחד דוקא לנ"ד.

בכל אופן, מה שהוא מוציא מכך, מבואר בספרים אלו, שאין מקור מוסמך בדברי חז"ל, ליסוד הדברים הנ"ל. וברור הוא, שאילו ידעו רבותינו גדולי ראשי הישיבות זצ"ל הנ"ל, שהדברים הנ"ל לא נאמרו ע"י הגר"א, ושאין להם מקור מוסמך בדברי חז"ל, אז לא היו מקשים ומתריצים בזה, ולא לומדים מזה דרכי ה' ומשה עבדו.

ביאור וברור הסיפור על הגרי"ז מבריסק, ששמע רב אחד שאמר כי מי שהוא קנאי אינו יכול להיות מנהיג, ודוגמא להבדל שבינו לבין החזו"א לגבי מי שרצה להפסיק מלומר תיקון חצות מכיון שכבר קמה מדינת ישראל.

לפני שנענה על כך, נקדים כי ישנו סיפור ידוע, על הגרי"ז – רבי יצחק זאב [סולובייצ'יק], רב וולווליה – מבריסק, שישבו פעם כמה רבנים יחדיו, והוא שמע רב אחד שם שדרש ואמר בתוך דבריו, כי 'קנאי' לא יכול להיות מנהיג.

הגרי"ז נבעת. מהו המקור לכך? ענה לו, כך ראיתי כתוב. אמר לו הגרי"ז, ברצוני לראות את המקור.

י"א אותיות. דהיינו, צריכים לחבר את שני הדברים הללו ביחד. גם 'נא' 'נא' שזהו גימטריא מיכ"ל, ביחד עם א"ל, וביחד – מדת הדין ומדת החסד יחדיו – פועלים את הרפואה.

במלים אחרות, אין כאן סתירה. אין קושיא מהזוה"ק. אלא אדרבה, הזוהר אמר דבר אחד, והם אמרו דבר שני, ושני הדברים ביחד משלימים האחד את חברו.

כמו שאמרנו בס"ד, הדבר ידוע, כי מיכאל הוא שר החסד. לכן ישנה סגולה, בכדי שהאדם יהיה שמח כל היום, שיגיד אחרי ברכת בא"י גומל חסדים טובים, 'מיכאל הכהן הגדול, שר ואפטורפוס של ישראל'. דיברנו על כך בעבר [בשיעור מוצש"ק לך לך, ומוצש"ק ויקהל ופקודי, שנת התש"פ]. זהו דבר חשוב, שהאדם יהיה שמח כל היום, כי אי אפשר לעבוד את ה' בעצבות. לפעמים ישנם לאדם, כל מיני צערים ודאגות. וישנם אנשים שבטבעם הם נוטים לעצבות. ובפרט אדם שלומד תורה, עליו להיות שרוי כל הזמן בשמחה, וגם קיום המצוות צ"ל בשמחה וכו'. הסברנו בזמנו, כי הדבר קשור אל 'גומל חסדים טובים', מפני שמיכאל הוא שר החסד. ובכלל בשעות הבוקר, מתגברים החסדים, הפוך מהלילה. ע"כ זהו המקום של תפילה הזאת.

ולטענתו כי כתוב שמשך קיצר ולא המשיך רק בגלל שלא רצה להטריח, והלא כבר אמר נא נא פעמיים, ובזה די. אין שום הכרח. כי הרי בנ"ד עוד לפני שאמר אעברה נא, האריך ואמר אתה החלות להראות את עבדך וגו'. גם שם יכל להקדים.

*

ממשיך אותו חכם – אשר מערער על זאת, בקובץ מוריה שם – וכותב בזה הלשון, והנה בס' דברי אליהו מציין, שהעתיק את הביאור הנ"ל מהספר בונה ירושלים. הספר הוא נכתב ע"י הרה"ג ר' חיים אורי בן הגאון הגדול ר' בצלאל הכהן מוילנא זצ"ל, ונדפס בשנת תרנ"ט. כהקדמה לביאור הזה כותב וז"ל, והנה בשם כבוד רבנו הגר"א מוילנא זצ"ל שמעתי לפרש עכ"ל. ומשמע שלא היה לו מסורת חזקה איש מפי איש בשם הגר"א, אלא שמועה בעלמא. וזה למרות שנולד בוילנא, כששים שנה אחרי פטירת הגר"א.

שערי יצחק – השיעור השבועי

מחולה תמשח לנביא תחתיד. אתה אינך יכול להיות מנהיג. נביאי ישראל הנהיגו את העם. תמשח את אלישע לנביא במקומך. בגלל שאליהו לא חזר בו, הוא אמר פעמיים, חזר על עצמו שוב, זיאתר קנא קנאתי. א"כ אדרבה, חושבני כי זהו המקור של האדמו"ר מקוצק.

עכ"פ מאידך זאת לא קושיא על הרב מברסק, כי לא כתוב שם שהוא אינו ראוי להיות מנהיג, אלא יאתה מלמד קטיגוריא על פני. כך אמרו חז"ל, והובא בפירש"י שם, אי אפשי בנבואתך, מאחר שאתה מלמד קטיגוריא על בני יעו"ש. נמצא שיכול הוא להנהיג, בלי להגיד להקב"ה קטיגוריא, רק להגיד להם עצמם דברים קשים. הקב"ה אוהב ורוצה מי שמחפש זכות על עם ישראל, לא מי שאומר קנא קנאתי וגו' כי עזבו בריתך.

ידוע ג"כ שאליהו קיבל על כך עונש, כי בכל ברית מילה הוא חייב לבוא. אתה אמרת 'עזבו בריתך', א"כ תבוא ותראה בעצמך שכן מקיימים ישראל מצות ברית מילה. אליהו היה קנאי גדול, ואכמ"ל. בספרים רבים הביאו זאת בשם האדמו"ר מקוצק, למשל – אני מביא כעת רק מקור אחד – בספר ילקוט איים רבים [דף פ"ו].

הרי הדבר דלעיל, מפורש בפרשת פינחס. לכאורה זהו דבר שמתבקש כמעט מאליו, מפני סמיכות העניינים. כי כתוב לגבי פינחס, הַנְּנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם [במדבר כ"ה, י"ב]. ואחר כך נאמר, וַיִּקְדֵּשׁ יְיָ אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל בָּשָׂר, אִישׁ עַל הָעֵדָה [במדבר כ"ז, ט"ז]. למה הינך מחפש איש על העדה? הרי יש לך את פינחס?

עכ"פ כך כתוב שם, שאל הרב הקדוש מגוסטינין זי"ע את הרב הקדוש מקוצק זי"ע, על שום מה התפלל משה רבנו תפילה זו? וכי היה עולה על דעתו, שהקב"ה יניח את עמו ישראל בלא מנהיג? הוא שואל מכיוון קצת אחר.

השיב הרבי מקוצק, משראה מה רבה חשיבותו של פינחס בעיני ה'. הוא מביא כאן ההיפך, שמשה רבינו מבקש שפינחס לא ינהיג. זה לא שהוא שאל, מי יהיה המנהיג. פינחס הוא קנאי, כשלעצמו הדבר טוב מאד, אבל עכ"פ שלא הוא יהיה המנהיג.

אותו רב חיפש וחיפש. כמדומני שהוא אמר להגרי"ז כי זהו מדרש, והגרי"ז שאל אותו היכן המדרש הזה, והוא הלך לחפש. פשפש ולא מצא. הודה בא ואמר, כי הוא לא מצא זאת רק בספרי אחד מן האחרונים. טוב, נרגע הגרי"ז, אם כן זה לא דברי חז"ל.

זהו הסיפור שהיכרתי מזמן, ועכשיו בדקתי בספרים וראיתי כי קרוב לכך הדבר מובא בספר משמר הלוי, להרה"ג משה מרדכי שולזינגר [חלק חמישי מכתב ה' דף י"ח] בזה"ל, אותו רב אמר לפני מרן הגרי"ז, שכשמרע"ה נסתלק, והיה צריך למנות מנהיג על ישראל אחרי משה רבנו, זאלעזר ופינחס ויהושע שלשתן קיבלו ממשה' [לשון הרמב"ם בהקדמת היד החזקה], ואם כן למה נבחר דווקא יהושע להיות מנהיג ישראל אחרי משה רבנו, ולא נבחר פינחס לזה?

ועל זה אמר אותו רב, ש"כתוב" טעם לזה, מפני שפינחס היה קנאי, כדאיתא בס"פ בלק ובר"פ פינחס, וקנאי איננו יכול להיות מנהיג ישראל אחרי משה רבנו. וזה הטעם שלא נתמנה פינחס להנהיג את ישראל אחרי מרע"ה, אלא יהושע.

ועל זה הגיב מרן זיע"א, איפה זה "כתוב"? מפני שדבר זה באמת לא "כתוב" בחז"ל הקדושים, אלא רק... [שלוש נקודות במקור].

*

והנני כאילו הולך רכיל מגלה סוד, כי 'רק' זה, היינו האדמו"ר מקוצק. במלים אחרות, זה רק מחסידי הבעש"ט.

שאלה מהקהל: אבל פינחס הוא אליהו, ואליהו היה מנהיג.

תשובת מרן שליט"א: אינני יודע, האם הבאת ראיה, או סתירה. כי כתוב שאליהו אמר, וַיֹּאמֶר קנא קנאתי ליי אלהי צבאות פי עזבו בריתך בני ישראל, את מזבחתיד הָרְסוּ וגו' [מלכים א' י"ט, י], ואח"כ נאמר שוב, וַיֹּאמֶר קנא קנאתי ליי אלהי צבאות פי עזבו בריתך בני ישראל וגו' [שם שם, י"ד], והקב"ה אומר לו, וַיֹּאמֶר יי אליו לך שוב לדרבך מדברה דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על ארם. ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל. ואת אלישע בן שפט מאבל

ביקש משה שלא הוא יתמנה במקומו, שכן לא טוב הוא לישראל שיהיה להם מנהיג שהוא קנאי. ועל כן התפלל, יפקד יי אלהי הרוחות לכל בשר. מנה עליהם מנהיג שיהיה סובל כל אחד ואחד לפי דעתו, מנהיג שהוא סבלן...

שאלה מהקהל: גם יהושע היה קנאי, שנא' אֲדָנִי מֹשֶׁה פָּלֵאם. וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמְקַנָּא אֶתָּה לִי וְגו' [במדבר י"א, כ"ח-כ"ט].

תשובת מרן שליט"א: זאת היתה קנאה על כבוד רבו. יכול להיות כי בגלל שיהושע היה תלמיד של משה רבינו, א"כ בתורת תלמיד הוא צריך לרצות להעניש את מי שמזלזל בכבודו. אבל, לגבי ההנהגה של עם ישראל באופן כללי, זאת קנאות מסוג אחר. [הלא גם קנאות פינחס היתה באופן פרטי ולא כללי. ואולי בדברי חז"ל יש ראיה שהיה קנאי גם באופן כללי. איתמר. ובפרט שאלדד ומידד התנבאו אז, כי משה ימות, ויהושע מכניס את ישראל לארץ כנודע, לכן היה הדבר שייך ליהושע עצמו. יב"ן].

*

בעת, כביכול אני ממשיך והולך רכילי ומגלה עוד סוד.

כנראה כותב המאמר [בקובץ מוריה] – חושבני כי זהו מה שעמד לו בראשו – ישנם דברים שלא תמיד צריך לקבלם, כל מיני רעיונות וכו'. בשלמא אם חז"ל אמרו זאת, אזי כאן זהו 'סוף פסוק'. אבל אם הדבר כתוב כך בספרי אחרונים, וק"ו אם זה בספרי חסידות, ישנם שלא יקבלו.

מבחינת הליטאים, לא משנה להם האם הדבר כתוב בספרי חסידים, אפילו הבעש"ט, או בספרי הספרדים. גם החיד"א, בשבילם הוא לא 'מאן דאמר'. הגר"א כן, אבל את החיד"א הם לא לקחו במעמד חשוב. נראה לי, כי כך היא ההסתכלות שלהם. דהיינו, הם מחשיבים רק את הגדולים שלהם. אולם לגבי גדולים אחרים, בסדר, אז כתוב. זה לא סוף העולם. אמנם אם הגר"א היה אומר דבר, הם כן היו מקבלים אותו, למרות שהדבר איננו כתוב בחז"ל, כיון שסוף סוף הגר"א אמר זאת. אבל ממישהו אחר, הם לא יקבלו.

א"כ ראשית, ישנו בנ"ד הבדל גדול. האדמו"ר מקוצק אמר כאן חידוש מסברא שלו, הוא לא אמר 'יסוד' חדש ממש בתורה, הקדמה חדשה. לכל אדם מישראל, ישנה רשות להסביר פירושים בתורה, ושזאת הסיבה שפינחס נתמנה למנהיג, אולם אין חובה על אחרים לקבלם. זאת איננה תורה מסיני. לא שאין כאן חידוש. יש כאן אמנם הבנה ודרך מסויימת. אבל אמת הדבר בכגון דא שאם חז"ל לא אמרו זאת, אין חובה לקבל.

אולם אני אומר, נקודת אחרת נוספת. הסיבה שהדבר הבעית את הרב מברסק, היא מפני שהוא הרגיש כי הדבר נוגע אל עצמו ואל בשרו, כי א"כ הוא לא יכול להיות מנהיג...

הרי הגרי"ז היה אדם מאד רגיש. יכול להיות דבר, שיקח יום שלם, או כמה שעות, עד שהוא יירגע. ע"כ הוא הרגיש, כי אם ישנו מקור לכך בחז"ל, אזי הוא צריך לרדת מן התפקיד שלו. הרי באים אליו אנשים, רבנים ועסקנים, אשר היו מתייעצים איתו בענייני הנהגת הדור, חינוך וכו' וכו'. א"כ עליו לשבת בשקט. לא להנהיג. להשאיר את החזון אי"ש שיהיה לבדו מנהיג הדור.

*

אגיד לכם לדוגמא איזה הבדל, בין החזו"א לבין הגרי"ז מברסק.

לאחר שהקימו את מדינת ישראל, בימים ההם, בשנים הראשונות שלמדינה, אשר הוקמה בשנת התש"ח – מישהו איזה צדיק ישיש, בא אל החזון אי"ש ואמר לו, כבוד הרב, אני כבר ששים שנה קם לומר תיקון חצות, בוכה על גלות השכינה וכו'. בעת שקמה מדינת ישראל, האם עלי להמשיך להגיד תיקון חצות, או שלא?

החזו"א שמע אותו, והתחיל להסביר לו. תשמע, אכן קמה מדינה, אבל אלו שהקימו אותה הם רשעים. ההיפך, הם הקימו את המדינה נגד התורה. הוא ישב להסביר לו, אולי חצי שעה, שזאת איננה הגאולה שאנחנו קוינו. אולי זהו סוף הגלות, או לקראת סופה, אבל לא 'אתחלתא דגאולה'. אין עדיין גאולה. תמשיך לומר תיקון חצות, כי עדיין לא זכינו. הם רשעים גדולים, נגד התורה. כל מה שהם יוכלו להצר את ידי שומרי התורה ולומדיה, הם יעשו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

תשובת מרן שליט"א: שאני התם שמשך רבינו הרגיש, שיש לו נגיעה בעניין. כי כתוב [במדבר כ"ה, ו'] וְהָמָּה בְּכִים פָּתַח אֱהֵל מוֹעֵד. כיון שזמרי אמר לו, בת יתרו מי התירה לה, הוא הרגיש כי כביכול יש לו עניין אישי בזה, לתרץ את עצמו, ע"כ הוא לא רצה להורות להרוג את זמרי, שמא ההסתכלות שלו נובעת מהעניין אשר נוגע אליו. ומצינו כי לפי שכעס משה, נתעלמה ממנו ההלכה על בועל ארמית קנאים פוגעים בו, וכבר הארכנו בס"ד על כך בנפלאות מתורתך פרשת פינחס ע"פ ויקרב אל אחיו את המדינית בדף קע"ו קע"ז, מד"ה ובמרגליות.

תוספת דברים בעניין גדולת חכמי קשטיליה, הרחבה בכך כי מסתמא מקור הדברים בעניין דלעיל הוא מחז"ל. ובלא"ה אי אפשר להמציא דברים כאלו, שאינן סברות ופירושים בעלמא.

נחזור לענייננו.

כפי שאמרנו, חכמי קשטיליה, הם הראשונים אשר מהם נודע לנו את העניין המחודש הזה.

חז"ל ממה שדיברנו בס"ד בשיעור הקודם, כי חכמי קשטיליה הם היו גדולים ועצומים, גדולי תורה ויראה, אנשים שראוי שתשרה עליהם שכינה, אנשים שנתגלה אליהם אליהו הנביא. המדובר הוא, על חכמי קשטיליה שבתקופת גירוש ספרד, ובמקורות שהבאתי בשיעורי הקודם מפורטים שמותיהם.

ומי הם חכמי קשטיליה, שהיו לפני גירוש ספרד? ראיתי במבוא לספר צרור המור השלם [בני-ברק התש"ן], למהר"ר אברהם סבע.

יכול להיות, שמהר"ש שבזי זיע"א התכוון אליו, באמרו [ב'שירה' יום שבת תשמח מאד נפשי וכו'] תריח יופי צרור המור. אהה, איזה ספר נפלא. תריח את היופי. אולי לכך היתה כוונתו. כי הוא מביא בספרו חמ"י מהפירושים שלו. הספר צרור המור, על התורה, זהו ספר חשוב מאד. הוא היה מחכמי קשטיליה, עוד מלפני הגירוש. עיר מולדתו זו העיר סאמורה, במחוז קשטיליה במדינת ספרד. כתוב שם כך, עיר מולדתו ומקום מגוריו של רבינו, היא העיר 'סמורא' שבמחוז קאשטילייה אשר במדינת ספרד. עדות לדבר מצינו בדבריו,

סיפרו את המעשה הזה, להרב מברסק. אמר הרב מברסק, אינני מבין. אני מתפלא כמה סבלנות יש לחזו"א לאותו אדם? שוטה כזה, וכי ששים שנה הוא מתפלל שבן גוריון יהיה ראש ממשלה?...

שאלה מהקהל: כתוב יְפַקֵּד יְיָ, אֱלֹהֵי הָרוּחַ לְכָל בָּשָׂר, אִישׁ עַל הָעֵדָה. אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם, וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְגו' [במדבר כ"ז, ט"ז-י"ז], אפשר להעמיס בזה שיוכל להסתדר עם כל אחד ואחד, ולא קנאי.

תשובת מרן שליט"א: יפה. הקב"ה ענה לו, קח לך אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ, וְסִמְכָתָ אֶת יָדָי עָלָיו [שם י"ח], ופירש"י כאשר שאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. אולי גם זה טמון בכך. אבל, עכ"פ זאת איננה הוכחה. דהיינו, זה לא מחייב את הפירוש הזה.

ראיתי מפרשים לגבי חז"ל – שבלשון חז"ל זהו מנהיג. חזן הכנסת, כגון במסכת יומא, דהיינו ראש בית הכנסת – סופי התיבות שלמלה חז"ן, ל"ח ול"ז וערמו"ן. כי ישנם בציבור אנשים, שצריכים ללכת איתם ברפות, כי הם 'לחים'. וישנם אנשים שהם 'לוז', דהיינו קשים, וצריכים להתנהג איתם חזק, בדרך קשה.

וישנם אנשים, שצריך להתנהג איתם בערמה, בחכמה. וערמו"ן...

זהו 'איש אשר רוח בו'. לזה הוא אומר כך, ולזה הוא מתייחס אחרת. היחס צריך להיות אחר. אבל הדבר איננו נוגע, אל הקנאות, שהיא שיטה, ובדרך כלל מדה.

שאלה מהקהל: מדברי האדמו"ר מקוצק משמע שהקב"ה היה מרוצה מסגנון כזה, רק שמשך רבינו הוא שנבהל מכך. ככה הציגו את זה. שמשך רבינו ראה שהקב"ה משבח את פינחס, משמע שהדבר היה מתאים להקב"ה.

תשובת מרן שליט"א: אכן. לכאורה ככה הוא אומר. אבל עכ"פ מאידך נראה שהקב"ה הסכים לדבריו.

שאלה מהקהל: גם כתוב שהיתה תביעה על משה רבינו, למה הוא לא הגיע אל הקנאות הזאת של פינחס.

"כשהייתי בקאשטילייה בעיר סמורא, שקט ושלום על שמרי, נתתי לבי לדרוש ולתור בענייני התורה".

לאחר מכן מובא שם כך, העיר סמורא שבצפון קאשטיליה, שכנה לא הרחק מגבול פורטוגל. היתה בה קהילה קטנה בכמות, אך רבת האיכות, והיא שימשה כאחד המרכזים החשובים של לימוד התורה באותו מחוז.

רבים מחכמי הדור ישבו בה. תשמעו מי הם אותם גדולים. ובהם רבי יצחק קאנפאנטון מחבר 'דרכי הגמרא', וכן תלמידיו החשובים ר' יצחק די ליאון, ר' יצחק אבוהב ור' שמואל ואלינסי. זהו מה שמובא בשו"ע [או"ח סי' קמ"א סעיף ח'], שהיו גדולי הדור שנידו אדם אחד שרצה [לקרוא בס"ת] כמו הכתיב, נגד הקרי.

כתוב שם כך, כל תיבה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבה [1] כמו שהיא בתורה ונקרית בענין אחר, ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה בפני גדולי הדור הרבנים הר"ר יצחק אבוהב והר"ר אברהם ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתרו בו שיקרא כפי המסורה ולא רצה, ונידוהו והורידוהו מהתיבה ע"כ. בנפלאות מתורתך פ' ויקהל [ע"פ את בריחיו] הסברנו בס"ד מה חרי האף הגדול הזה, וכן כבר בשיעור ויחי התשפ"א בשל"ב.

לדעתו של ר' אליהו קפסאלי, היו ר' יוסף חיון ור' שמעון מימי – שניהם מחכמי פורטוגל – גם הם תלמידיו.

גם ר' יצחק עראמה בעל 'עקידת יצחק', ישב באותה עיר. נמצא כי גדולי עולם, היו שמה.

בכל אופן חושבני, כי הגם שלא כתוב מהו המקור שלהם, מסתמא המקור של דברים היה בחז"ל. גם אם הם לא אמרו זאת, בשם חז"ל.

א"כ ראשית אמרנו, כי גם אם חז"ל לא אמרו זאת, ורק הם אמרו זאת מדעתם, מ"מ השכינה מדברת מגרונם. אבל מסתמא, המקור לכך הוא בספרי חז"ל. כידוע, אין בידינו את כל ספרי חז"ל, ישנם ספרים רבים אשר נאבדו בגלות. הרי כתוב, בשם בעל הרוקח, ששים הַמָּה מְלָכוֹת, וְשִׁמְנִים פִּילְגָשִׁים, וְעֵלְמוֹת אֵין מִסְפָּר [שיר השירים ו', ח'].

יששים המה מלכות, אלו ששה סדרי משנה. ושמונים פלגשים, אלו שמונים מדרשים. ועלמות אין מספר, אלו סתרי תורה, שאין להם מספר. אם כן, היו שמונים ספרים של מדרשי חז"ל. היכן הם? והבאנו [גם בשיעור הקודם] פירוש מפורסם בשם, לגבי הפסוק י"י צלך, ומצאנו כי המקור בספר והזהיר, מן הגאונים, ומשם נראה כי זהו מדרש חז"ל.

יתירה מכך, לפי לשון החיד"א בנחל קדומים, הם בעצמם – חכמי קשטיליה – אמרו זאת בהדיא בשם חז"ל. כי הוא כותב בזה"ל, שמעתי בשם חכמי קאשטילייה, שפירשו במשז"ל – במה שאמרו ז"ל – דלימדו למשה רבינו בשמים, דכשיתפלל ובלשון תפילתו יאמר שני תיבות נא, מתקבלת התפילה. וז"ש אל נא רפא נא לה. הרי כתוב במפורש, 'אמרו ז"ל'. דהיינו, הם בעצמם אמרו זאת בשם חז"ל. ומה שאין לנו את זה, זאת איננה ראיה.

דבר שלישי, ישנה בבואה לכך, בלשון חז"ל. משהו כמעט דומה.

במדרש ילמדנו פרשת ואתחנן, ובילקוט שמעוני פרשת ואתחנן [סימן תתט"ז] כתוב בזה"ל, כל מה שהיה משה מבקש, ב'נא' היה מבקש. סלח נא [במדבר י"ד, י"ט], אל נא רפא נא לה [במדבר י"ב, י"ג], אעברה נא [דברים ג', כ"ה] וכו'.

רואים שהם כבר רמזו זאת, כי אצל משה רבינו, המלה 'נא' יש לה משמעות מיוחדת.

והדבר הרביעי, כי רואים שחכמי קשטיליה יכלו להוריד גשמים, לא רק בזמן עצירת גשמים בעתם, אלא אפילו בחודש תמוז. [כפי המעשה שהובא בשיעור הקודם]. שמע מינה כי הם ידעו את הכוח של תפילה, ידעו איך פותחים שערי שמים.

אם באמירת תיבת 'נא' פעמים מועילה שהתפילה תתקבל, מדוע צריך שתהיה ברית כרותה לייג מדות שאומרים דוקא בעשרה, שאינן חוזרות ריקם, ולהתאמן בכך. יאמרו 'נא' 'נא' ביחידות, ותו לא צריך.

ברם, צריכים להבין כאן משהו. אם 'נא' 'נא' זהו דבר כל כך חשוב ומועיל לקבלת התפילה, לכאורה בשביל מה צריך ייג מדות? הרי כתוב [בגמרא ראש השנה דף י"ז ע"ב], כי ברית

שערי יצחק – השיעור השבועי

הגויים היו מסלקים את היהודים. לא היו מרשים להם לדור בארצם. ראו זאת בחוש שש"צ התעטף בטלית, אמרו י"ג מדות, וירדו גשמים. והוא אומר, עכשיו אנחנו צווחים, ולא נענים. הרגישו את ירידת הדורות, שהתפילה אינה מתקבלת. ועוד כמה מפרשים כתבו כך.

לכאורה, הרי ישנה ברית כרותה, שהדבר חייב להתקבל? מדוע כאן כעת זה לא מתקבל? ולא עוד אלא שלכאורה, בלא"ה ישנה עצה פשוטה, תגיד 'נא' 'נא' פעמיים והתפילה תתקבל.

צריכים להגיד, כי ישנם עוונות שמעכבים. או דלמא, אכן התפילה ראויה שתתקבל, אולם הקב"ה יודע כי הדבר אינו טוב לו. הסיבה שהתפילה אינה מתקבלת, היא בכדי להטיב לו. אבל, כל אדם שמתפלל, התפילה שלו אמורה להתקבל.

המבי"ט כותב בספרו בית אלהים [שער התפילה פרק חמשה עשר, דף ס"ג] בזה"ל, התפילה היא מצוה מן התורה, כמ"ש [דברים י"א, י"ג] ולעבדו בכל לבבכם. אי זו היא עבודה שבלב, זו תפילה [תענית דף ב' ע"א]. וכשאדם מתפלל בכוונה, הוא מקיים מצוה מן התורה, כי סידר שבחו ית' ושאלת צרכיו – אם הינך מבקש מהקב"ה את מה שאתה צריך, עצם זה שהתפללת קיימת בכך מצווה – בהפָּרְתוּ כִּי אֵין מִי שְׁיֻכַּל לְהַפִּיקֶם כִּי אִם הוּא ית', ונתנית הודאה לו.

אם אני מתפלל, מתוך ידיעה והבנה כי מי שיכול לרפא אותי זה רק אתה הקב"ה, רפאנו ה' ונרפא. מה שאני מבקש, רק אתה יכול לתת. הכל בידך.

וכעת הוא מוסיף, וגם כי אין תפילתו על עניין שאלתו לא תהיה מקובלת – אין הכרח שהתפילה תתקבל – לסיבה שכבר נגזרה עליו. ישנו מצב, שאין מה לעשות.

או לסיבה ידועה לפניו יתברך. הקב"ה מחליט, האם לקבל את התפילה, או שלא. אנחנו איננו יודעים. הקב"ה לא חייב להסביר לך, מדוע התפילה שלך אינה מתקבלת.

אם כן, מה עם התפילה שהתפללת?

כרותה ל"ג מדות, שאינן חוזרות ריקם. למה צריך זאת, ובפרט שזה דבר שבקדושה שאינו נאמר אלא בציבור של עשרה אנשים, שיאמרו י"ג מדות? די בכך שיגיד אדם אפילו ביחידות 'נא' 'נא' פעמיים, והתפילה מתקבלת.

אבל, זאת איננה קושיא בכלל.

י"ג מדות, שצריך לאמרם, זהו כאשר ישנם חטאים. כשרוצים לתקן חטא. על ידי י"ג מדות, מכפרים על החטא. כך יוצא בפירוש מן הגמרא שם במס' ראש השנה [דף יז:] שאמרו בזה"ל, וַיַּעֲבֹד יְיָ עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא [שמות ל"ד, ו'], א"ר יוחנן, אלמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאמרו. מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור, והראה לו למשה סדר תפילה.

אמר לו, כל זמן שישראל חוטאים, יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. זה בא כדי לכפר על חטאים.

אולם בנדון דידן, מה שמרים היתה מצורעת, זהו אינו עניין של כפרת חטאים גדולים של ציבור, אלא שמשה רבינו מבקש עליה רחמים לרפואתה מחליה. וכן שמשה רבינו מבקש על עצמו, להיכנס לארץ ישראל, כי החטא של מי מריבה מנע אותו. אמנם למרים היה בזה חטא לשון הרע. אבל עצם הדבר, מה שהיא קיבלה צרעת, זה לכפרה, רק כעת משה מבקש שהקב"ה ירפא אותה.

שאלה מהקהל: בשלמא מרים היתה כפרה בזה שהיא נצטרעה. אך משה רבינו איזו כפרה היתה לו לחטא מי מריבה?

תשובת מרן שליט"א: אולי הבושה שנתבייש שיודעים כולם כי לא יכנס לארץ ישראל בגלל חטא זה, כנודע ממה שנא' [במדבר ל"א, ב'] נֶקֶם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים, אַחַר תְּאֻסֵּף אֶל עַמְיָךְ. וע"ע פירש"י ע"פ [שם ל"א, ה'] וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'.

בכל אופן, אין מה להשוות את העניינים.

המפרשים מתחבטים, למה ישנה ברית כרותה – הבטחה גמורה מהשי"ת – ל"ג מדות, שאינן חוזרות ריקם? בעל צרור המור [הנז"ל] כותב, כי כך היה, כאשר הם באו אל הגלות, קיבלו אותם על דעת כך, שהם יכולים להוריד גשם. ואם לאו,

על כך הוא אומר, עכ"ז תפילתו תחשב לו לצדקה בעוה"ב, וגם בעוה"ז יאכל פירות התפילה, דמיון מה ששאל מהאל ית'.

כמו שמצינו במשה רבינו ע"ה. הרי משה רבינו התפלל תקט"ו תפילות, כיצד לא התקבלה תפילתו? אלא, בכל זאת התקבלה התפילה שלו, במדה מסויימת. חלקית.

כי גם שלא נתקבלה תפילתו ליכנס לארץ, השיג דמיון הכניסה, שהראהו האל ית' את כל הארץ, וגם כל מה שיארע לישראל מיום שיכנסו ועד יום שיצאו ממנה, וכן מה שיארע לישראל עד סוף העולם. כמו שאמר הכתוב [דברים ל"ד, ב'] עד הים האחרון, ודרשו חז"ל בספרי [פיסקא שנ"ד] עד היום האחרון. וזה היה בסיבת תפילתו, שהתפלל בכוונה גדולה.

ומה שאמר משה רבינו [שם ג', כ"ז] ויתעבר י"י בי למענכם ולא שמע אלי – לכאורה משמע אם כן כי הקב"ה לא שמע אליו, לא התקבלה תפילתו. אלא הוא אומר, שזה לא שהקב"ה לא שמע, כי – כבר ביאר [ראה רש"י שם] שאמר לו רב לך, הרבה שָמוּר לך, הרבה צפון לך. כמו שאז"ל [ספרי פינחס פיסקא קל"ה] כי זה נכלל היות לו שכר בעוה"ב גם על זאת התפילה, לבד מה שזכה לראות את הארץ מבחוץ. כפי שנאמר, ויראהו י"י את כל הארץ. התפילה פעלה משהו, לכל הפחות הקב"ה הראה לו את א"י, שהוא יכול היה להשקיף אז על כל א"י. ולדעת מה שיהיה עד סוף הימים. כפי שנאמר, 'עד הים האחרון'. אל תקרי 'הים', אלא 'היום' האחרון, וכדלעיל.

וכן כל מי שמתפלל לפני האל תפילה בכוונה, בין תפילת חובה או נדבה, גם כי לא התקבל תפלתו במה ששאל עתה מהאל, לא היה יגיעו לריק. שלא יחשוב, שתפילתו הלכה לריק.

ויש תקוה לאחריתו, במה ששיבח לאל יתברך, וקיים מצות עשה נכללת בכל רמ"ח מצות עשה.

והוא ממשיך וכותב אח"כ, כי גם אם האדם קיבל את שכר התפילה, התפלל ונענה, אין פירושו כי כעת כבר אין לו שכר על תפילתו. אלא, חוץ ממה שהוא נענה, והקב"ה משלים את בקשתו, יש לו שכר גם על מצות התפילה. והוא מביא לכך ראיה,

ממה שכתוב [ברכות דף לב:] כי התפילה גדולה יותר ממעשים טובים יעו"ש.

בספרים נוספים אומרים עוד, כי לפעמים ישנה תפילה אשר איננה מועילה לאותו הדבר המסויים, אבל היא מועילה לדברים אחרים. ככה שאין צורך להצטער, אם התפללו וביקשו, ולא נענו. כגון כאשר החולה נפטר, למרות שהתפללו הרבה, הצטערנו והתענינו וצעקנו. וכי הם בזבזנו את זמנינו וכוחינו לחנם?

לא. גם אם זה לא פעל פה, זה פעל בדברים אחרים.

בירור הכוח הטמון בעניין אמירת 'נא' פעמיים.

כעת, דבר נוסף.

מה יש באמירת 'נא' 'נא' פעמיים?

צריכים להבין, כי אומרים לנו כאן 'מפתח'. אולם זה לא הכל. כנראה לא מגלים את כל הפרטים. לא שזה כלום, אבל מי שידע את הדבר בצורה מושלמת, יש לו יותר תקוה שתפילתו תתקבל.

מהי הסגולה באמירת 'נא' 'נא'? אמרנו כי זאת גימטריא מיכא"ל. אולם כעת תשמעו יותר עמקות בזה. הדבר אינו כפישוטו.

בספר סבר נפתלי [פרשת שמות דף ל'] כתב בזה"ל, צריך ביאור, מה זה הכח שיש לתיבת נא, אם מזכירים כן שני פעמים?

הוא כותב שם משהו, לפחות אקרא בפניכם את המלים.

ונראה שזהו מכח הנהגה של הנהגת עולם התיקון, שמתגלגל אופן בתוך אופן לתיקון העולם, כמו שנתבאר לעיל משם רמח"ל ז"ל. ובהזכרת ב' פעמים תיבת 'נא', אז ממשיך בזה כח מהנהגה זו, שיתגלה ויפיע בהדר גאון עוזו לישועה שלימה כמבואר.

מי שיעיין ויתעמק שם בדבריו, יבין את העניין. אולם מבחינתנו, לכל הפחות קראנו את המלים, להבין שישנו כאן משהו שמסתתר, כי 'נא' 'נא' פעמיים זהו אופן בתוך אופן.

אבל נמשיך כעת, אנחנו נקרא דברים, שהננו יכולים קצת יותר להבין.

שערי יצחק – השיעור השבועי

וא"כ היינו 'נא', נו"ן – א', אחת שבשער נו"ן, שעד שער אחד בשער נו"ן, יש כח להשגה של בשר ודם כמבואר.

כעת הבננו, מה זה 'נא'. נו"ן אל"ף. אחרי שהיגעת לנו"ן, אתה נכנס לשער הראשון. עד פה יש לך השגה, לא יותר מכך.

*

עכשיו תשמעו רעיון נוסף, מתוק מדבש, לגבי המלה 'חטא'. הרי כתוב בספרים, וכמובן בהגהת הרמ"א להלכות ראש השנה [סי' תקפ"ג סעיף ב'], שיש מדקדקים לא לאכול בר"ה אגוזים, כי אגוזי בגימטריא חט"א יעו"ש. וכולם השואלים, הרי זה יותר? ועונים, בלי האות אל"ף, שאינה נשמעת. לכאורה, אבל למה זה בלי אל"ף?

הסיבה שבכלל ישנה האות אל"ף, במלה חטא, [מלבד הפשטות, עלפי הדקדוק, שהאל"ף היא משורש התיבה, כי אל"ף רומזת לאלופו של עולם. דהיינו הקב"ה, שהוא אלופו של עולם.

תרגום המלה 'אלוף', כגון בפסוק [בראשית ל"ו, ט"ז] אֱלוֹף תִּימָן, הוא 'רבא' תימן. וכן [ירמיהו ג', ד'] אָבִי אֱלוֹף נָעָרִי אֶתָּה. פירש המצודת דוד, 'שר ואדון'.

כאשר האדם חטא, פירושו שהאדם הזה שכח מהאל"ף, שכח מהקב"ה. אבל בכל זאת צריך אל"ף במלה חטא, בכדי שלא יחשוב שאין לו אל"ף. שידע כי כאשר הוא יחזור בתשובה, הקב"ה יקרב אותו. יש לו אל"ף, רק שהוא נעלם. תחפש אותו. לכן ישנה אל"ף נעלמת, במלה חטא.

כתוב בספר דגל מחנה אפרים [פרשת תזריע] וזה לשונו, והנה כשמטהר עצמו, ושב בתשובה שלימה – כאשר אדם חוזר בתשובה – אזי הולך ממדרגה למדרגה. בתחילה 'מקוה' – היינו אותיות 'קומה', שנוקף קומתו. כי כמו אדם הראשון כשחטא נכפה קומתו, וכששב בתשובה ניתוסף קומתו, ונעשה קומה שלימה.

ואחר כך ישראל – היינו שנעשה בחינת 'אדם', שעד עתה היה בבחינת 'דם'.

הרשע, הוא בחינת דם. חושבני כי פירושו – הוא אינו מסביר זאת, אבל כך נראה לענ"ד כוונתו –

הוא מביא בהמשך [בדף ל"א] כך, עיין בספר קהילת יעקב בשם מגלה עמוקות, ש'נא' היינו שער החמישים וכו'. עוד מעט נבין זאת יותר טוב. נו"ן, זה שער החמשים, כידוע.

עוד כתוב שם, דהיינו שני נוני"ן של פרשת וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ [במדבר י', ל"ה] – הרי ישנן שם שתי נוני"ן מנוזרות – שהן עיקרו של עולם.

כעת תשמעו 'רמזים', שנטעם קצת עניינים 'מתוקים מדבש ונופת צופים'.

ויעקב בירך בהן את בניו של יוסף [בראשית מ"ח, ט"ז] וַיְדַגּוּ לְרֵב, תרגומו זכנוני 'מא יסגון'.

ואומות העולם אין להם חלק בנוני"ן, שנאמר לא נִין לו [איוב י"ח, י"ט]. להם אין נין.

ואבימלך רצה לידבק בנוני"ן אלו, ואמר [בראשית כ"א, כ"ג] אִם תִּשְׁקַר לִי וּלְנִינִי.

זאת רק השקפה לעבר הרמזים הנעלמים בתורה, דברים של סתרי תורה.

ובאלו הנוני"ן יגאל אותנו, שנאמר [תהלים ע"ב, י"ז] לְפָנַי שָׁמֵשׁ יָנוּן שָׁמוֹ.

ובאלו הנוני"ן מבקשים האומות עלילות על ישראל, שנאמר [תהלים ע"ד, ח'] אָמְרוּ בְּלִבָּם נִנְּם יָחַד, עיין בתיקוני ז"ח באורך. והאריך שם בס' קהילת יעקב בטעמי הענין.

ועכ"פ בזה מבואר ענין של שני פעמים נא.

[עניין הנוני"ן. יסוד הדברים מבואר כבר בזוהר ישן, כמו שהעתיק מהר"י בדיחי בספר חן טוב ריש פרשת בהעלתך ד"ה ענין. אך כבר הערתי בחינה של תורה שם אות ז', שלא מצאתי זאת בזוהר. וכעת אפשר לברר זאת על ידי חיפוש באוצר החכמה. איתמר].

והוא מוסיף עוד נקודה, לגבי השער החמשים. כי אפילו אם מישהו כבר זכה והגיע אל השער החמשים, יש לדעת כי השער החמשים בעצמו, מתחלק לעוד חמשים.

וזה לשונו שם, ויש להוסיף עוד ענין, דהנה מבואר בספה"ק, שבשער החמשים, שם מתחיל ג"כ עוד חמישים שערים, ואי אפשר להשיג רק שער הראשון שבשער הנו"ן.

כי האדם הוא בשר ודם, זאת הגשמיות. 'דם'.
וכעת, אם הוא מושלם, אזי הוא 'אדם'.

כי ידוע, האל"ף אינו נרגש במבטא 'חטא', רק
אותיות 'חט', והאל"ף אינו נרגשת, מחמת
שאלופו של עולם נעלם ממנו בשעת החטא. אבל
כששב בתשובה, והתחבר עצמו לאלופו של
עולם, נחבר א' לדם, ונעשה 'אדם'. כעת זאת
אל"ף, ששומעים אותה. 'אדם'.

ואחר כך זוכה ה' – היינו שיהיה מרכבה לשם
הוי"ה ב"ה, מספר 'אדם' במילוי שם מ"ה.

קראתי את דברי ספר דגל מחנה אפרים, מתוך
הספר בעצמו. והסיבה שאני אומר זאת, כיון
שבספר סבר נפתלי הנז"ל, הביא זאת בפרשת
וישלח [חלק א' דף תצ"ו] בסגנון קצת אחר. וז"ל,
פירש רבינו ישראל בעש"ט ז"ל [הובא בדגל
מחנה אפרים פרשת תזריע] שחטא היינו חט,
ואל"ף אלופו של עולם עמו, על-דרך 'עמו אנכי
בצרה', שיוכל לעשות תשובה, ונעשה מחט חטא.
הקב"ה נמצא עם האדם, אפילו שקוע בעבירות
רח"ל. כפי שנאמר, השִׁכַּן אֶתְּךָ בְּתוֹךְ טַמְאֹתֶיךָ
[ויקרא ט"ז, ט"ז]. גם בתוך החטא, מ"מ הקב"ה
נמצא, כיון שהאדם יכול תמיד לחזור בתשובה.
אל תדאג, אינך אבוד.

יש הבדל. במלה חטא האל"ף אינה נשמעת כלל.
ב'נא', היא נשמעת לפחות ב'רקע', על-ידי משיכת
האות נו"ן, ועיין כתובות דף ס"ט ריש ע"ב ד"ה
ינחם כתיב. החילוק מובן.

א"כ הוא אומר, הפלא ופלא. כעת הבננו מה זה
'נא' פעמיים. וז"ל, והכי נמי כן, ואז הוי ב' פעמים
נא, ויוכל המלאך מיכאל להמשיך מהקב"ה לו
טובה כמבואר, וא"ש.

אמרנו כי 'נא' 'נא' זה בגימטריא מיכאל"ל, ואמרנו
בשיעור הקודם כי זה עם הכולל. אבל זה נשמע רק
'תירוץ'. אולם כעת, זה לא 'עם הכולל' סתם, אלא
זהו הקב"ה. 'נא' 'נא' זה מיכאל"ל, ביחד עם הקב"ה.
מיכאל יכול לחבר אותך עם הקב"ה, ועי"כ הוא
מושך לך טובה ממנו יתברך.

כנראה, מי שיכוין את הדברים הללו, הסגולה
הזאת תפעל יותר טוב.

תשובה לשואל מאי שנא נדון דידן, ממה שאמרנו
בשיעורים לשעבר, כי אפשר לגדולי ישראל להמציא
דברי סגולות מעין אלו.

חכם אחד נר"ו שאל אותי, בקשר להערה של
אותו חכם [בקובץ מוריה הנז"ל], שכתבו זאת בשם
הגר"א ושהדבר אינו מוסמך, ואמרנו כי דברים
כאלה אי אפשר להמציא. לא ניתן להמציא
יסודות והקדמות כאלה, בלי שרשים. או מחז"ל,
או מרוח הקודש, או מכל דרך אחרת.

הוא טען ואמר לי, כי הרי דיברתי פעם בעבר
[בשיעור מוצש"ק בראשית וישלח התשפ"ג
בשל"ד], ואמרתי כי גדולי ישראל המציאו
סגולות. אם אתם זוכרים, הארכנו על כך בעבר,
ואפי' הבאנו מקורות לכך. אם כן, מהי השאלה? כן
אפשר להמציא. מי שירצה, יקבל. ומי שלא ירצה,
לא יקבל. אין חובה לקבל. אולם להמציא אפשר.
כך דיברנו בס"ד בעבר.

ברם חושבני, כי ישנו הבדל גדול. נכון שגדולי
ישראל, אשר יודעים את שרשי העניינים, יכולים
להמציא סגולות. אולם בנד"ד, הרי לא אמרו רק
סתם, כי באמירת 'נא' 'נא' התפילה מתקבלת, כי
זאת סגולה לקבלת התפילה. אלא כתוב פה
דברים נוספים, דלימדו למשה רבינו בשמים,
דכשיתפלל ובלשון תפילתו יאמר שני תיבות
'נא', מתקבלת התפילה.

בספר מאמר מרדכי, שציין אליו החיד"א בנחל
קדומים, וגם אותו הבאנו בשיעור הקודם, כתוב
בזה"ל, בשעה שעלה משה למרום מ' יום ומ'
לילה, ראה כל התפילות מה שמתפללים בעולם
העשייה למלאכי השרת, ומיכאל שר הגדול קושר
כתרים להקב"ה מן התפילות. רק שצריכים
בדיקה, אם שבטי ישורון התפללו בכוונה וכו'. וכי
אפשר להמציא דברים כאלה?

שקרנים אלו אשר בודים דברים כאלה. מאיפה
הבאתם זאת? איך אתם יודעים מה אמרו למשה
רבינו בשמים? זהו שקר וכזב ח"ו. אלא חובה
להגיד, כי הדברים הללו נשמעו מן המקורות הכי
מוסמכים.

[ידוע שאמרו חז"ל כי כשעלה משה לרקיע, קיבל
מהמלאכים מתנות, וזהו שנאמר [תהלים ס"ח,

שערי יצחק – השיעור השבועי

שאלה נוספת בעל פה, מאת ידידנו הרב ישראל מאיר חרד הי"ו. הוא אמר, ששמע לפני הרבה שנים מת"ח אחד אשר מערער על מה שהוא ראה שישנם בתי כנסת אשר רוצים לזכות את הרבים, תולים על הקיר את נוסח פיטום הקטורת על קלף, ומתאספים אנשים מסביב ואומרים זאת מתוך זה, ואותו חכם טען כי הדבר אינו נכון. משום שלדעתו, לפי מה שכתוב, צריך שהאדם בעצמו בדוקא יכתוב זאת, לא שמישהו אחר יכתוב לו. ולא עוד, אלא שהדבר צריך להיות אצלך באופן פרטי, רכוש שלך, לא שזה יהיה משהו ציבורי כללי. כך הוא אמר. זאת החקירה השנייה. והשאלה האם זה אמנם נכון?

חקירה שלישית.

'חקירה', כוונתי לשאלה. דבר שיש להסתפק בו, ולעמוד על התשובה אחר עיון בחקירה ודרישה. האם הסגולה היא לכתוב את כל עניין פיטום הקטורת, או רק את הפרשה הכתובה בתורה, ויאמר י"י אל משה קח לך סמים וגו'. אלו חמשה פסוקים. או שצריך לכתוב את הכל, גם את תנו רבנן פיטום הקטורת כיצד וכו', עד הסוף?

דבר רביעי, בעל סדר היום כתב כי זאת סגולה להינצל מפגעים רעים וכו', 'החושש על נפשו'. ובעל מעיל צדקה אומר, כי זה סגולה לעושר. האם סדר היום, מודה לו?

דבר חמישי. כתוב, 'קלף כשר'. מה הפירוש? מה זה 'קלף כשר'?

שאלה ששית, מה זה 'כתב אשורית'? באיזה כתב מדובר? כמו ספר תורה, או כמו דפוס?

שאלה שביעית, האם צריך שרטוט, וכן תגיין?

שאלה שמינית, האם צריכים לעשות 'פרשיות' פתוחות וסתומות? איך לכתוב זאת? האם לעשות רווחים, או שלא?

שאלה תשיעית, כמה פעמים צריכים לקרוא זאת? פעם אחת ביום, או פעמיים ביום, או די אולי אפילו פעם בחודש?

שאלה עשירית, כתוב כי יש לקרוא זאת בכוונה. מה צריכים לכוון?

י"ט] עֲלִיתָ לְמָרוֹם שְׁבִית שְׁבִי, לְקַחְתָּ מִתְּנוֹת בְּאָדָם. אִם כֵּן אִפְשָׁר שְׁגַם עֲנִיין כְּפִילַת 'נָא' 'נָא', הוּא בְּכַלְלִים. הֵעֵרַת חֲתָנִי הֶרֶב הַגָּאוֹן נִרְיָה בְּרַ"ח חוֹבָאָרָה שְׁלִיט"א].

שאלה מהקהל: המלה נא רומזת לני שערי בינה, או למיכאל, או לשניהם?

תשובת מרן שליט"א: עכשיו הבנת, שהכל מתחבר ביחד. ע"י כל הדברים הללו, אחד ועוד אחד ועוד אחד, מתקבלת תמונה שלימה.

י"א חקירות בעניין כתיבת פיטום הקטורת ע"ג קלף, כגון לגבי צורת הכתב וסוג הקלף, מה צריך לכתוב, ומה הן הכוונות שצריך לכוון.

כעת, נושא שני.

דיברנו בס"ד [בשיעור מוצש"ק מסעי] בעניין הסגולה של פיטום הקטורת.

הבאנו את מה שכתב בעל סדר היום בזה"ל, החושש עליו ועל נפשו, ראוי להשתדל בכל עוז בעניין הזה, ולכתוב כל עניין הקטורת בקלף כשר. בכתיבת אשורית. ולקרות אותו, פעם אחד בבוקר ובערב, בכוונה גדולה. ואני ערב.

ובעל מעיל צדקה – הביאו מהר"ח פאלאגי – כתב בזה"ל, דיכתוב פרשת הקטורת על הקלף, או גויל, בכתב אשורית כספר תורה, ויקרא בו, ויעשה לו סגולה, דהקטורת מעשיר, ומובטח לו דלא יופסק פרנסתו, ותמיד יהיה לו פרנסה טובה וכלכלה בריוח ולא בצמצום.

בעניין הזה, ברצוני לומר בעזהי"ת, י"א חקירות.

ראשיתם, בשאלות שפנו אלינו. זהו ידידנו הרב אפרים לוי הי"ו, אשר פתח והתחיל את הנושא, ולאחר שכבר ענינו על שאלתו הראשונה, הוא הודה לנו על כך, והמשיך וכתב אלי בזה"ל, לגבי רמת הקדושה של פיטום הקטורת, מה ההגדרה של פיטום הקטורת על הקלף האמורה, האם כמו כתבי הקודש, או כמו חומשים מודפסים, או כמו סידורים, כמו שמרן רבנו כתב בשע"ה סי' קס"ו סעיף ה', לגבי מה מניחים על מה. ונפקא מינה היכן לשים אותם בתוך נרתיק הטו"ת.

מהי דרגת הקדושה, של-קלף הזה? זאת השאלה שלו.

שאלה י"א, האם הדבר מותר לכתחילה? דהיינו, האם אפשר לכתחילה ללכת ולכתוב את פיטום הקטורת ע"ג קלף, או להגיד לסופר שיכתוב עבורי, או דילמא שרק אם כבר נכתב, הינך יכול להשתמש בזה. כגון, אם קיבלת זאת במתנה. שמא לגבי לכתוב, ישנם חולקים ואוסרים. אלו י"א החקירות, אשר ברצוני בעז"ה לענות עליהם. אם יספיק הזמן בעז"ה.

*

לגבי השאלה הראשונה, מה נחשב דרגת הקדושה של קלף פיטום הקטורת. והנה בפיטום הקטורת שיש בידי ע"ג קלף [מרן שליט"א מראה זאת לציבור], הסופר כתב זאת ממש כדיני כתיבת ספר תורה, השאלה האם מותר להניח זאת על חומש, או על גמרא וכו'? איזו קדושה ישנה לזה?

חושבני, כי אין לכך קדושה יותר מסידור תפילה רגיל. מה שזה כתוב ע"ג קלף, ואפילו נעשה ממש כמו ספר תורה, הדבר לא נתן לזה דרגא של ס"ת. ויותר נכון, אפילו לא דרגא של חומשין, כי דרגא של ספר תורה פשיטא דלא, שהרי אפילו ספר תורה שלם, אם חסר אפילו אות אחת, אין לו קדושת ספר תורה. כי בסה"כ, יש פה את הפסוקים מן התורה, וגם את הברייתות מן הגמרא. א"כ זה כמו סידור. אפשר להניח זאת ע"ג סידור, ואפשר להניח את הסידור מעל זה. הדבר אינו משמעותי. התפילין קדושים יותר ממנו.

ב', לגבי הטענה של אותו חכם, כי ממה שנקט בסדר היום בלשון 'לכתוב', משמע – כך הוא מבין – שצריך לכתוב זאת האדם בעצמו, ושזה צריך להיות לו רכוש פרטי. לענ"ד הדבר אינו מסתבר כלל. אין הדגשה בכך, שצריך שיהיה לו הדבר רכוש פרטי. [הדבר פשוט כי לא צריך שיהיה רכוש פרטי. דמה שכתבו לכתוב וכו', היינו מפני שבזמנם היה זה חידוש, ולכן לא היה הדבר מצוי. ואילו היה מצוי, היו כותבים לקרוא וכו'. איתמר].

אפילו ס"ת, אמנם אם האדם יכול לכתוב ס"ת, מצוה שהוא יכתוב, אולם הדבר אינו מעכב. הרי נאמר [דברים ל"א, י"ט] וְעַתָּה פְּתוּבוּ לְכֶם. מי שיודע ויכול לכתוב ס"ת, ישנה מצוה שהוא בעצמו

יכתוב. אבל אם הוא לא יודע לכתוב, אם הוא צריך לכתוב ע"י סופר, ההדגשה היא שעדיף לשכור סופר שיכתוב, ולא לקנות ס"ת מוכן. כתוב [מנחות דף ל.]. הלוקח ספר תורה מן השוק, כחוטף מצוה מן השוק. ישנה עדיפות, שהאדם ילך לסופר, ויבקש ממנו לכתוב לו. ישכור אותו לכך. ואז עוברים כמה חדשים, עד שהוא כותב וכו'. א"כ לפחות הוא מטפל בענייני הכתיבה. לכן הדבר נקרא 'כתבו', מכיון שאני קשור אל הכתיבה.

כך לשון הרמב"ם בפרק שביעי מהלכות ס"ת [הלכה א'], מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו, שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה, כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו, לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות. ואע"פ שהניחו לו אבותיו ספר תורה, מצוה לכתוב משלו.

ואם פְּתוּבוּ בידו, הרי הוא כאילו קיבלה מהר סיני. ואם אינו יודע לכתוב, אחרים כותבין לו.

מובן א"כ כי מה שכתב בעל סדר היום, 'יכתוב לו', זהו לאו דוקא. הדבר כעין מה שהגמרא במסכת עבודה זרה [דף כ"ז ע"א] אומרת, לגבי הפסוק [שמות ד', כ"ה] וַתִּקַּח צִפְרָה צֵר, כי גם אם נאמר שהאשה כשרה למול את בנה, יכול להיות שזאת איננה ראייה, כי אפשר גם להיעשות באמצעותה ע"י אחרים. אותו הדבר, לגבי לכתוב.

*

כעת לגבי השאלה השלישית, האם הסגולה לכתוב רק את פרשת הקטורת שכתובה בתורה, או צריך גם את ההמשך, תנו רבנן וכו'. ובעצם, השאלה כאן מתרחבת יותר. הרי בתפילת המנחה, אנחנו אומרים את פיטום הקטורת בקצרה, כמו שהסברנו הטעם לכך בשיעור מוצש"ק מסעי ודברים. א"כ השאלה האם ישנו עניין לכתוב עד הסוף? אולי מספיק, עד מפני הכבוד? הרי אמרנו, כי זהו עיקר פיטום הקטורת. במנחה אומרים קצר, כיון שזהו העיקר. וא"כ יש לומר כי עד פה הסגולה.

האמת היא, שהמנהג הזה התחיל ונתפשט מן הספרדים. להם אין פיטום הקטורת קצר, אצלם

שערי יצחק – השיעור השבועי

לעושר הוא סובר שלא צריך שזה יהיה כתוב ע"ג קלף. לפי דעתו, בשביל כך, מספיק רק להגיד זאת. הראיה, שבסוף התפילה, לפני עלינו לשבת, הוא בעצמו כותב זאת, אבל המדובר שם הוא רק לגבי האמירה.

וז"ל סדה"י שם, ראוי לכל בעל נפש להשתדל בכל עז לאמרה' בכל יום פעמיים, בבקר ובערב, ולכוין בו מלה במלה, ותעלה שיח שפתותינו במקום קרבנותינו.

וגרם לנו ברכה והצלחה והרוחה בכל מעשה ומשלח ידו, ומעשיר ואינו בא לידי עניות הנהיר בו, כאשר מצינו בכהנים המקטירים אותו, שכל כהן שזכה בו פעם א' לא הוצרך להקטיר בו פעם אחרת, מפני שנתברך במעשה ידיו.

והיו הכהנים שלא זכו בו מעולם, מפסיס בו, כדי לזכות בהקטרתו, להתברך בהרוחת מזונותיהם. וכן יהיה הענין למי שמדקדק בקריאתו בכל יום כראוי בבקר ובערב, יזכה להרוחת מזונותיו בלי ספק.

א"כ גם הוא עצמו כתב שזאת סגולה לעושר, אבל לדידה לא צריך בשביל זה לכתוב ע"ג קלף. רק המעיל צדקה כתב, שהסגולה היא לכתוב את זה ע"ג קלף למטרה זו.

לגבי השאלה החמישית, מה הפירוש לכתוב 'קלף כשר'? נראה כי זהו דבר פשוט. שיהיה 'מן המותר בפיק'. דהיינו, מעור של בהמה טהורה. אמנם בספר מעיל צדקה, לא כתב את המלה 'כשר', אלא כתב 'על קלף או גויל', אבל מסתמא גם הוא מתכוון לכך. בעל סדר היום הוא שהדגיש זאת, 'קלף כשר'.

ובענין השאלה הששית, מה הפירוש 'כתב אשורית'?

נראה ברור כי מה שכשר בספר תורה, אפילו בדיעבד, זה ג"כ טוב בכתובת פיטום הקטורת. במלים אחרות, גם אם מישהו יכתוב בכל סוג כתב מרובע, אפילו כמו הדפוס, הרי בדיעבד גם בספר תורה – אמנם לאשכנזים ישנו כתב מיוחד מאד בס"ת, כתב שונה – אם הכתב בס"ת הוא כפי שמדפיסים בספרים, בדרך כלל ברוב האותיות אין הבדל, כי לא נשתנתה צורת האות. גם אם הדבר

תמיד פיטום הקטורת הוא מלא, גם בשחרית וגם במנחה, ממילא כולם כותבים כך. העתיקו מהם. המלים 'הקטיר והשתחוה ויצא', הן רק בסידורים שלנו במנחה. ומקורן מהמשנה במסכת תמיד ס"פ ששי.

אם כן, נצטרך בנ"ד לומר זאת בעל-פה. אין חובה, שהדבר יהיה כתוב. זה סיוס. אבל אולי עדיף לכתבו בסוגריים.

בכל אופן, לגבי השאלה מהי הסגולה, האם רק הפרשה שבתורה או גם תנו רבנן וכו', לשון סדר היום הוא, 'לכתוב כל עניין הקטורת'. מובן מלשונו כי הכוונה היא, גם את הברייתא. את הכל. וכמובן רצוי עד הסוף. אכן יכול להיות שהמשך – אחרי 'מפני הכבוד' – אינו מעכב, אבל אם כבר כותבים, שיכתבו את הכל.

ברם לגבי מה שכתוב בזה"ק [סוף פרשת ויקהל], לגבי הסגולה שב'אמירת' פיטום הקטורת, מה שהביאו מהרי"ץ בע"ח ושא"ס בזה"ל, מלה דא גזירא קיימא קמי קב"ה, דכל מן דאסתכל וקרי בכל יומא עובדא דקטורת, ישתיזב מכל מלין בישין ד'חרשין' – של מכשפים – דעלמא, ומכל פגעין בישין, מדינא בישא, ומהרהורא בישא וממותנא, ולא יתזק כל ההוא יומא. דלא יכיל סטרא אחרא לשלטאה עליה. ואיצטריך דיתכוון ביה. יכול להיות כי הכוונה בזה היא, רק על הפרשה שבתורה. בזה"ק לא מפורש, כי הכוונה גם על הברייתות.

מצד שני, המעיל צדקה כתב בזה"ל, יכתוב 'פרשת' הקטורת. משמע הפרשה בלבד.

הסדר היום, והמעיל צדקה, אומרים שני דברים שונים. לפי סדר היום, הדבר מציל מכל דבר רע, מכל פגעים רעים, מכל הדינים. והמעיל צדקה אומר, שזאת סגולה לעושר. והנה המעיל צדקה אומר, 'פרשת הקטורת'. נראה מדבריו, שמספיק לכתוב רק את הפסוקים שבתורה, ללא ההמשך.

אבל, מי שעושה את שניהם, מרויח שיש לו את שתי הסגולות.

לגבי השאלה הרביעית, האם בעל סדר היום מודה, שזאת גם סגולה לעושר. התשובה היא כי בעיקר הדבר בודאי שהוא מודה, רק שלגבי הסגולה

לא לכתחילה, אולם בדיעבד בודאי שזה נחשב כך, שלא נשתנתה ונפסדה צורת האות, עד שאינה נקראת כל עיקר כלשון הרמב"ם, והאות אינה דומה לאות אחרת.

ולגבי השאלה השביעית, האם צריך שרטוט ותגין? אני רואה בפיטום הקטורת שבידי, כי כן עשו כאן שרטוט, וגם תגין, אבל לא ראיתי שבספרים הצריכו זאת. כתוב, 'קלף כשר, וכתובה אשורית'. תגין? שרטוט? לא שמענו. לא כתוב.

וכן לגבי פרשיות פתוחות וסתומות, לעשות רווחים, השאלה השמינית. פשיטא שאין פה קפידא. איך שיכתוב, הוא טוב.

לא נזכר כלל שיש לכך דיני כתיבת ספר תורה. אם נעבור על עשרים הדברים, שהרמב"ם פוסל ספר תורה, בריש פרק עשירי מהלכות ספר תורה, נראה כי לא מסתברא שצריכים את כל הדברים הללו בפיטום הקטורת. שאלה מהקהל: אבל הפסוקים עצמם, צריכים שרטוט.

תשובת מרן שליט"א: לכאורה נכון. מצד שאסור לכתוב שלוש תיבות, בלי שרטוט. א"כ את הפרשה עצמה, חובה לשרטט, כי אחרת אסור יהיה לכתוב. הדבר לכולי עלמא. אסור לכתוב פסוק מן התורה. גם אלה שמתירים, זהו דוקא כאשר זה לא בכתובה אשורית. משא"כ בכתובה אשורית, בודאי שזה חייב שרטוט. לכן, החלק הזה הוא בודאי חייב.

אך מצד זה אין הכרח שיהיה השרטוט חריץ. אפשר לעשות קוים בעפרון ותו לא. ליישר את הכתב. רק בסת"ם ובמגילה, צריך חריץ. כמו שהעלינו בס"ד בעיני יצחק על ש"ע המקוצר ה' ספרי קודש וכבודם ס"י קס"ו אות י"א [סוף דף קפ"ח] בזה"ל, שרטוט בנדון דידן, אינו חריץ דוקא כמו בס"ת ומזוזה וכו', אלא אפילו קו העשוי ע"י עופרת וכדומה וכמ"ש בפתחי תשובה סק"ג בשם הרעק"א, וכגון השורות שבמחברות התלמידים בזמנינו. וכ"כ בערוך השלחן סוף סעיף ב' יעו"ש.

אבל למשל, מהו הדין אם עשה 'חק תוכות'. האם הדבר יזיק? מסתברא שכן. כי כל דבר שצריך 'כתב', אפילו גט, אם חקק ולא כתב, פסול,

כמבואר בגטין דף כ. ובפוסקים [וע"ע בתשובותי עולת יצחק ח"א סימן ט']. צריך שתהיה כתיבה ולא חקיקה. אבל הדברים האחרים, כגון אם כתב זאת בדיו שאיננו שחור, כגון שכתב בדיו ירוק או כחול. בעל סדר היום לא כתב, שצריך לזה כל דיני ספר תורה, אלא כתב רק בזה"ל, 'קלף כשר, וכתובה אשורית'. הרי היה יכול להגיד, 'ככל דיני כתיבת ספר תורה'. שמע מינה כי הדבר לא עד כדי כך.

לשעבר כתבו ב'חסדי', י"י י"י תמורת הוי"ה, וכן אל"ף למ"ד מקוצרים ומחברים בשמות אלהים, אל, אלהים.

הרמב"ם מביא [בריש פרק עשירי מהלכות ס"ת] עשרים דברים הפוסלים בספר תורה, וז"ל, נמצאת למד שעשרים דברים הן שבכל אחד מהן פוסל ספר תורה ואם נעשה בו אחד מהן הרי הוא כחומש מן החומשים שמלמדין בהן התינוקות, ואין בו קדושת ספר תורה, ואין קורין בו ברבים, ואלו הן. אם נכתב על עור בהמה טמאה. שנכתב על עור בהמה טהורה שאינו מעובד. שהיה מעובד שלא לשם ספר תורה.

אולי 'קלף כשר' כולל, שיהיה מעובד. אבל לא צריך לעבד אותו לשמה.

שאלה מהקהל: אם גוי יעבד?

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות שאם הגוי יעבד, זה ג"כ טוב.

שאלה מהקהל: אבל כתוב 'קלף כשר'.

תשובת מרן שליט"א: נכון. השאלה היא, מה זה 'קלף כשר'. יש אומ' שעבוד גוי כשר, אפילו לספר תורה, ועיין שו"ת פעולת צדיק ח"ג סימן רע"ג.

האם נדון דידן גרע ממגילה? לגבי מגילה בלי תגין, ישנו בכלל מאן דאמר הסובר כי לא צריכים תגין במגילה, וגם לגבי העיבוד ישנה שם מחלוקת האם צריך עיבוד. עיין שלחן ערוך ס"י תרצ"א סעיפים א' ג'. אפילו במגילה, אין חובה. בסדר היום לא כתב, כמו ספר תורה.

שאלה מהקהל: אבל בסוף נוסח פיטום הקטורת, ישנו עוד פסוק, כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי.

שערי יצחק – השיעור השבועי

ובעיני יצחק שם אות י"א, לדעת הרמ"א בהגהתו לש"ע שם, סגי בנדון דידן לשרטט שורה העליונה, ושוב אינו צריך לשרטט שאר שיטות של-פסוקים (משא"כ בס"ת ומזוזה ומגילת אסתר דבעינן לשרטט כל השיטות, ועיין לעיל הלכות כתיבת ספר תורה סימן קס"ה הערה ל"ג). ומהריק"ש העלה סברא זו בלשון יש אומרים, ומוכח דלא פסיקא ליה מילתא, ועיין ערוך השלחן סעיף ו'. ושם בטופס כתובות דף קס"ז ד"ה והנה, הרחבנו קצת לעניין כשכבר כתב דברים שאינם פסוקים בכמה שורות ישרות בלא שרטוט, אם מותר לכתוב אח"כ פסוקים בלא לשרטט יעו"ש.

שאלה מהקהל: האם חובה לקדש את שם השם? תשובת מרן שליט"א: אמרנו שיהיה טוב אם יעשה זאת, אבל לא נראה שהדבר מעכב.

שאלה מהקהל: צריך לכתוב שם הוי"ה, או י"י? תשובת מרן שליט"א: מסתברא שצריך שיהיה כפי שכתוב בתורה.

שאלה מהקהל: האם אפשר להדפיס זאת דרך המחשב, באמצעות מדפסת? אם ישנו קלף, עם כתיבה אשורית.

תשובת מרן שליט"א: מסתברא שלא. זה לא כפי שהאדם כותב זאת בידו. למכונה אין דעה ומחשבה. כאשר האדם כותב, הדבר יותר משפיע קדושה. בשיעור מוצש"ק מסעי, הזכרנו שזאת 'התחכמות'.

*

כעת לגבי השאלה התשיעית, כמה פעמים צריכים לקרוא?

בסדר היום כתוב במפורש, 'פעם אחת בבוקר, ופעם אחת בערב'. הכוונה במנחה. א"כ הסגולה של סדר היום, כדי להינצל ממגפה ומכל פגעים רעים וכו', היא לומר זאת פעמיים. והמעיל צדקה, שאומר מצד העשרות, כתב בזה"ל, 'זיקרא בו'. הוא לא אמר, אפילו פעם אחת ביום, אלא זיקרא בו. א"כ יכול להיות שפעם אחת ביום לדידיה זה מספיק, ויכול להיות שפעם בשבוע. הוא לא מדייק לומר, כמה פעמים צריכים לקרוא. יכול להיות, כפעם בפעם, כשמזדמן.

תשובת מרן שליט"א: נכון. בודאי זה צריך שרטוט. זה מן התורה, אך גם הפסוקים אחר כך שהם מנביאים וכתובים צריכים שרטוט. צריך לעשות שיהיה ישר, והוא יכול לעשות הכל בעפרון. אין חובה כאן שרטוט ממש, דהיינו חריץ, כמו שהקדמנו.

לגבי האזכרות, האם צריכים לקדש את השמות? בודאי שאלו דברים טובים, אבל לא שזה נחוץ בנ"ד.

הערה מהקהל: הרב אמר לי בזמנו שלא צריך. תשובת מרן שליט"א: נכון. כי לא צריך. זהו כמו לגבי מי שכותב 'חסדי' [שאומרים לפני קריאת מגילת אסתר], ישנם שם שמות קדושים, וכי צריכים לקדש אותם? אולי הדבר יוסיף קדושה, אבל הסגולה 'תעבוד' גם בלי זה. מי שיקדש אולי הדבר יוסיף.

וכן, מה הדין אם טעה בחסרות ויתירות? כתב את המלה 'קדש' – בפסוק 'טהור קדש' – עם וא"ו. וכי הדבר יהיה פסול? כמו כן, אם נדבקו אותיות, האחת אל השנייה. האם ישנו בכך פיסול? אם כן בעל סדר היום היה צריך להגיד, 'כדיני ספר תורה', אבל הוא לא כתב כך. משמע, שלא מעכב חסר ויתר, או נגיעה באותיות. ובלבד שצורת האות לא נפסדה, וכדומה.

שאלה מהקהל: בשביל הדין הכללי של שרטוט, מספיק קו אחד מלמעלה.

תשובת מרן שליט"א: נכון. ככה תמיד עושים, גם בספר תורה. אלא שעושים שניים, זה לאלה שעדיין אינם מומחים, אינם יודעים את גודל האות, ע"כ צריכים לעשות להם עוד שרטוט באמצע, שידעו איפה לגמור את החלק התחתון של-אות.

אבל כנראה כוונת שאלתך לא לשני קווים בכל השורות, רק אם די בענייננו לשרטט את השורה העליונה. על זה כתבתי כבר בס"ד בש"ע המקוצר יו"ד [סי' קס"ו דף קפ"ז סעיף ג'], כל הרוצה להביא לשון פסוק, ואפילו באיגרת, אסור לו לכתוב שלוש תיבות ממנו בלא לשרטט תחילה, אם הוא כתב אשורי, דהיינו כתב מרובע כמו שכותבים ספר תורה וכדומה. אבל תיבה אחת או שתיים, מותר וכו'.

שאלה מהקהל: אולי זה יהיה מובן כשנעייין בסדר דבריו, אולי מובן משם שהכוונה לכל פעם שנהגו לקרוא את הקטורת.

תשובת מרן שליט"א: יתכן. אבל לא מצאתי לעת עתה את המקור הראשון, רק מה שהעתיק מהר"ח פאלאגי בשמו בקצרה. וברוח חיים כתב מהרח"פ בראשי תיבות מ"צ, ויש שפתרו משפט צדק. אך גם שם לא מצאתי.

נמשיך בס"ד לגבי החקירה העשירית, מה לכוון?

כמובן, הדבר הכי פשוט הוא, כי יש לכוון את הפשט הפשוט. להבין, מה קוראים בפיטום הקטורת? מי שלא ילמד את הפירוש, כמעט ולא מבין מה הוא אומר.

מסתמא המדובר כמו הכוונה שהזכירו לעניין קרית שמע ותפילה וכדומה.

כגון, 'בורית כרשינא'. הרי בורית, זה סבון. כמו שנאמר [ירמיהו ב', כ"ב] **כִּי אִם תִּכְבְּסִי בַּנֶּתֶר, וְתִרְבִּי לֶךְ בְּרִית**. בשביל מה צריך בקטורת סבון? את מה רוחצים פה ומנקים? ומה זה 'כרשינא'? הרי ישנו מאכל בהמה, כרשינין.

צריכים ללמוד את הפירוש.

מהרי"ץ בעץ חיים [דף ע"ח עמוד ב'] כתב, כי מפני שהציפורן היא שחורה, לכן כדי שלא תשחיר את שאר הסמנים, מלבנים אותה בבורית יעו"ש.

ויש פירוש אחר, שהציפורן באה מן היס, ויש בכך שאריות של דגים והדבר עלול לקלקל את כל הקטורת, ע"כ צריכים סבון בכדי לנקות את זה.

זה לשון המעם לועזי דף תתר"צ [ד"ה ודעו], מלבד י"א הסמנים האלו שהיו בקטורת, היו עוד דברים שהיו נצרכים להתקנת הקטורת. והם, בורית כרשינא, שהוא מין סבון הבא מן העיר כרשינא. ויש אומרים, שזו מין עשב המנקה את הבגד יותר מן הסבון. והיו צריכים לבורית כרשינא הזו, שהציפורן היו מוציאים מן היס, והיו נדבקים אליו דגים, ואי אפשר שלא תישאר חתיכת דג ותקלקל הריח הטוב. ולכן היו צריכים לבורית הכרשינא, כדי ליפות בה את הצפורן שתהא נאה, היינו לטהרה ולנקותה יפה יפה, שבלי הבורית אי אפשר היה לטהרה יעו"ש.

א"כ ראשית, צריכים להבין את הפשט. עד שנדבר על 'כוונות', צריך תחילה וראש את הפשט הפשוט. זהו הדבר הראשון.

ברוך ה', שיש לנו את פירוש עץ חיים למהרי"ץ זיע"א, על פיטום הקטורת, כי ישנם שם חמשה דפים. ובספר מעם לועזי [פרשת כי תשא], ישנם עשרה דפים.

שאלה מהקהל: האם כולל פירוש הברייתא, כמו עץ חיים למהרי"ץ?

תשובת מרן שליט"א: כן. זה שם מדף תתרפ"ד.

מי שמבין זאת, זהו עולם אחר. עלינו להבין מה אנחנו מוציאים מפינו.

גם בשמות הסמנים עצמם, מור וקציעה וכו', יש להבין מה זה 'הצרי' ישנו פסוק בספר ירמיהו [ח', כ"ב], **הַצְרִי אֵין בְּגִלְעָד**. בשביל זה אומרים בפיטום הקטורת, כי הצרי הזה לא אותו צרי שכתוב שם, דהיינו תרופה, אלא זהו 'שָׂרָף הַנוּטָף מֵעֵצֵי הַקֶּטֶף', נוזל היוצא מן העץ. וכו' וכו'.

בספר הזוה"ק כתוב, 'ואצטריך דיתכוון ביה'. אבל רשב"י לא הסביר לנו, מה בדיוק לכוון?

אבל ראיתי בספר מעם לועזי פרשת כי תשא – חיברו מהר"ר יצחק מאגריסו, מגדולי רבני קושטא – הוא פירש שם יפה את כל פיטום הקטורת, ממש בשפה קלה ונעימה. עשרה דפים כסדר, מפרש ממש כל דבר. כל הפרטים.

הוא מביא את הזוהר הזה בסגנון שלו כך, אמר רבי שמעון בר יוחאי, אילו ידעו הבריות כמה גדולה מעלת פיטום הקטורת לפני הקב"ה, היו לוקחים כל תיבה ותיבה של פיטום הקטורת ומעטרים אותה, ושמים אותה על הראש כעטרת של זהב. וכל האומר כל יום פיטום הקטורת בשחרית בערבית בנחת, תיבה בתיבה, שלא מדלג אפילו תיבה אחת, זומבין את מה שהוא מוציא מפיו, ינצל מכל מיני מאורעות רעים, ומהרהורים רעים, וממיתה רעה, ויהיה מובטח כל אותו יום שלא יגיע לו שום נזק, וינצל מעונשי הגיהנם.

נראה, כי הוא מפרש זאת כך. מתוך שהוא מביא את הזוה"ק, יוצא שהוא מבין בפשיטות כי מ"ש בזוה"ק 'בעי לכוונא ליבא', היינו מבין את מה

שערי יצחק – השיעור השבועי

זאת סגולה נפרדת, כן יכול להיות. אבל אינני יודע האם הדבר קשור אלינו.

תבדוק את הדבר, האם זאת סתם המצאה. אולי מישהו רצה להשביח מה מקחו, ולא שישנו לכך מקור. לא ממציאים דברים. צריך שהדבר יהיה כתוב, באיזה שהוא מקום.

המשך השאלה מהקהל: אני שואל לגבי צורת כתיבת הפסוק הראשון, האם לכתוב אותו בצד ימין או בצד שמאל?

תשובת מרן שליט"א: זה נדון בלי קשר לפיטום הקטורת, אלא סתם כשכותבים את למנצח בנגינות על קלף בצורת מנורה, או אפילו על גבי נייר וכד'. יש בזה חילוקי דעות אם לסדר את הפסוקים מימין לשמאל או בהיפך, כיעויין מה שציינתי בש"ע המקוצר הל' השכמת הבוקר סימן א' סוף הערה ד'.

שאלה מהקהל: זכור לי שראיתי בשם הגרי"ש אלישיב, שלא מצא חן בעיניו שזה – פיטום הקטורת – תלוי ככה בצורה פתוחה על הקיר, כמו תמונה, כי הדבר צריך להיות גלול.

תשובת מרן שליט"א: היכן הדבר כתוב?

המשך השאלה מהקהל: הוא אמר שנראה לו כי זה לא כבוד התורה, שהדבר מונח ככה גלוי. כך זכור לי שראיתי.

תשובת מרן שליט"א: אם כן, אולי זאת היא הטענה. לכן כאשר זה סגור, הדבר בסדר. כמו תפילין מזוזה ומגילה וכו'. אבל מה לעשות, אם רוצים לזכות את הציבור, המתפללים בבית הכנסת, שהאנשים יקראו בזה? וכי אין מניחים בקירות בית הכנסת, 'ברוך שמה' גלוי? מודים דרבנן, או שאר תפילות בצורה גלויה? אף אחד לא טוען, שזה לא מכובד. עושים הרבה תפילות בצורה גלויה, העיקר שעושים לזה 'מסגרת', או כיוצא בזה, בצורה יפה. אמנם אולי הכא שאני, בגלל שיש בפיטום הקטורת פסוקים מן התורה. אבל לא מסתברא. תבדוק את מקור מה שראיתי, ותביא לנו.

והמקום ברוך הוא יסייענו תמיד על מעשירצונו, לעשות רצונו כרצונו, אבי"ר.

שהוא מוציא מפיו. וזהו. כך נראה, לפי ההעתיקה שלו.

שאלה מהקהל: האם אפשר לכוון לפי מה שכתוב בסידור 'כוונת הלב'?

תשובת מרן שליט"א: זה ג"כ טוב. אמנם לא הסתכלתי שם, לראות האם וכיצד הדבר מפורש שם. עכ"פ אם אפשר להבין היטב לפי מה שכתוב שם, זה טוב.

ברם, ישנן עוד כוונות עמוקות בפיטום הקטורת.

מכיון שאני רואה שהזמן קצר, וצריכים כבר לסיים את השיעור, על כן בלי נדר נשלים זאת בשיעור נוסף.

*

שאלה מהקהל: בעניין כתיבת ס"ת, האדם צריך לכתוב ס"ת לעצמו כשהוא עדיין חי, האם כאשר הוא מת ישנו עניין לכתוב לו ס"ת?

תשובת מרן שליט"א: זאת זכות לעילוי נשמתו.

הודעת הרב שאול הי"ו: השיעור במוצ"ש הבא – החל מהשבוע הבא – בשעה 9:30 הרב משה שליט"א, ובשעה 9:45 אבא מארי שליט"א. באופן קבוע, בכל חודש אלול. נא להשתדל לדייק.

שאלה מהקהל: לגבי מה שמוסיפים בפיטום הקטורת, למנצח בנגינות וגו', בצורת המנורה. האם לכתוב את הפסוק הראשון בצד ימין? ישנם סופרי ס"ת אשר עשו את הפסוק הראשון, בצד ימין.

תשובת מרן שליט"א: הדבר חדש לי. אינני מכיר את זה. אינני יודע, מהו המקור לכך, לצרף זאת לפיטום הקטורת. השאלה האם זה בתורת קישוט, או שהדבר מוסיף בסגולה. צ"ע.

המשך השאלה מהקהל: ישנם רבים שמוסיפים זאת, ואפילו בלי קשר לקטורת, רק שיהיה את צורת המנורה.

תשובת מרן שליט"א: אבל לא ראיתי בספרים, שיקשרו את זה. זה לחוד וזה לחוד. האם הוסיפו פה משהו. האם ישנו לכך איזה בסיס, שהדבר קשור האחד אל השני, או שזאת עוד סגולה נפרדת. אם